

Harry Elte

architect van Joods Amsterdam

Harry Elte werd op 3 september 1880 als Hartog Elte geboren in een Orthodox-Joods gezin aan de Nieuwe Herengracht 173, als vijfde van zeven kinderen.

Zijn vader was Philip Elte (1844-1918) en zijn moeder Sara Elisabeth Nijburg (1850-1920).

Na het overlijden van zijn ouders liet hij zijn voornaam Hartog wijzigen in Harry. Hij was toen inmiddels 40 jaar oud. Harry trad twee keer in het huwelijk.

Uit zijn eerste huwelijk met Sara

van Bever (1885-1951) werd zoon Philip (1913) geboren. In januari 1924 scheidden Harry en Sara. Zijn tweede huwelijk met Elisabeth Speijer (1896-1944) bleef kinderloos. Elisabeth was een dochter van Hartog Speijer van de Achtergracht 17-19.

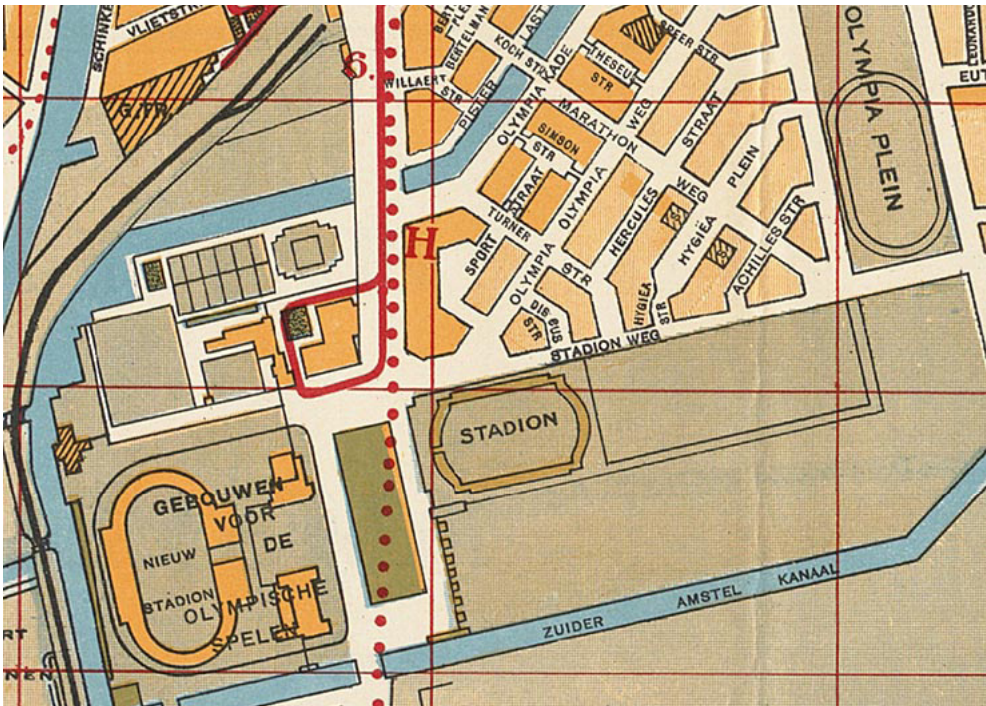
Harry groeide op in de buurt rond het Waterlooplein. Zijn vader, Philip Elte, was hoofdredacteur van het Nieuw Israëlietisch Weekblad, godsdienstleraar en hoofdonderwijzer. Harry bezocht de ambachtsschool en haalde het diploma voor meubelmaker. Hij ging van 1899 tot 1909 voor de architect Berlage werken en de stijl van Berlage is in veel van zijn werk te herkennen. Hij ontwierp ook veel

van zijn bouwwerken in de verstrakte vorm van de Amsterdamse School. Zijn bekendste nog bestaande werk is de synagoge op het Jacob Obrechtplein, de Raw Aron Schustersynagoge. Ook de aula en het metaheirhuis op de Joodse begraafplaats in Muiderberg zijn van zijn hand. Harry Elte werd een bekend architect en de favoriet van Joods Amsterdam. Die gemeenschap had de onbedwingbare behoefte om een geloofsgenoot de opdracht te gunnen.

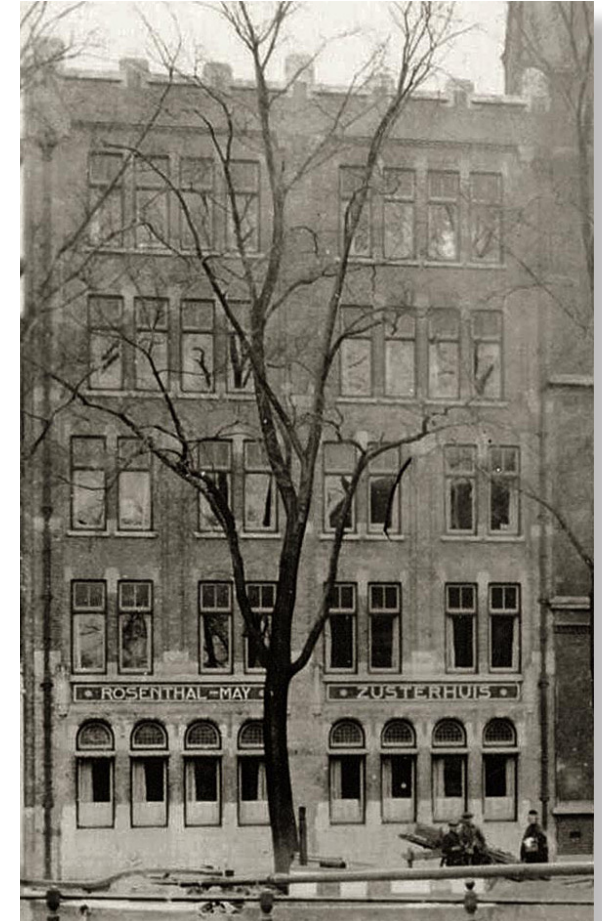
De doorbraak voor Elte kwam in 1912, toen hij een voetbalstadion ontwierp (foto pag.3). Hij mocht dit stadion laten bouwen en het werd in 1914 geopend. Dit stadion heeft vlakbij het nieuwe Olympisch Stadion gestaan, aan de Stadionweg waar nu de Jasonstraat en Argonautenstraat zijn. De opening vond plaats in 1914 met een interland Nederland-België.

- ▲ Portretfoto van Harry Elte op jonge leeftijd
- De Obrechtsjoel, na 1973 Raw Aron Schustersynagoge op het Jacob Obrechtplein - 1928; in het complex bevindt zich ook een badhuis (SAA)
- ◄◄ Omslag: Bedrijfspannd Lewenstein Naaimachinehandel Dam 17-21 - 1913; het was het eerste gebouw aan de vm. Vijgendam na de herinrichting van het Damplein vanaf 1912 (SAA)

Een ander bekend bouwwerk van hem is het Rosenthal-May Zusterhuis aan de Nieuwe Keizersgracht. Dit was het voormalig woonhuis voor verpleegsters van het Nederlands Israëlitisch Ziekenhuis. De zusters woonden aanvankelijk op de zolder van het ziekenhuis. De bouw van het zusterhuis werd voor een deel betaald door het Rosenthal-May Fonds van de weduwe van de bankier G. Rosenthal; vandaar het Rosenthal-May Zusterhuis. Het inmiddels gesloopte ziekenhuis uit 1885 stond rechts naast het zusterhuis, maar dat bleef bij die sloop gespaard.

- *Het oude stadion bevond zich ter hoogte van de latere Van Tuyll van Serooskerkenweg aan het Stadionplein vrijwel recht t/o het in '28 geopende Olympisch Stadion; gesloopt in 1930 - 1913 (SAA)*
- *Het Rosenthal-May Zusterhuis aan de Nieuwe Keizersgracht - 1925; dit is de originele gevel, zonder eigen ingang; in 1923 kwam er een vijfde verdieping op en na WOII is het verbouwd tot appartementencomplex (SAA)*
- ◀ *Stadskaart (1927) met de locaties van het oude en nieuwe stadion*

De oorlog was voor Elte een zware periode in zijn loopbaan. Op 1 mei 1941 mocht hij zijn beroep niet meer uitoefenen. Vanaf 10 september 1942 was Elte gevangene in kamp Westerbork, waar hij een functie kreeg bij de bouwtechnische dienst.

Op 25 februari 1944 werd hij gedeporteerd naar Theresienstadt.

- ▲ *Het woonhuis dat Harry Elte voor zichzelf liet bouwen naar zijn ontwerp (SAA)*
- *De Diamantbeurs Concordia aan het Weesperplein 1; het gebouw werd in 1937 afgebroken voor de uitbreiding van de Joodsche Invalide (SAA)*

Op Stadionweg 44 in Amsterdam staat woonhuis waar Harry met zijn gezin bewoonde vanaf 1929 tot hun deportatie. Hij ontwierp het pand, tegenwoordig een rijksmonument, zelf in 1928. Het is in de stijl van de Amsterdamse School met invloeden van Berlage en door de strakke lijnvoeringen en terughoudende detaillering invloeden van Wiener Werkstatte en Frank Lloyd Wright. Aan de weg is een gevelsteen aangebracht waarop de instrumenten van een architect te zien zijn. Willem Bogtman verzorgde het ontwerp van glas in lood.

Harry Elte werd op 1 april 1944 in het concentratiekamp Theresienstadt vermoord. Zijn zoon Philip overleefde de oorlog.

- ▲ Portugees-Israëlietisch Ziekenhuis, Henri Polaklaan 8-10 - 1916 (SAA)
- Bedrijfspand fa. W. de Beer in garen en band, Jodenbreestraat 48 - ná 1909 en afgebroken in 2001 (SAA)

- ▲ *Centraal Israëlitische Ziekenverpleging (CIZ) Jacob Obrechtstraat 92 - 1916*
- ◀ *Synagoge (chewre-sjoel) Neir Mitswoh Wetouro Or, Nieuwe Kerkstraat 10-14 - 1913 (alle 3 foto's SAA)*
- ▶ *Joodsche Invalide Nieuwe Achtergracht - 1925 (foto ná 1937 nadat nog verder uitgebreid was)*

DAKSCHILDSCHUINTE ALS NEVENSTOANDE DEELCEEL.

Drie woonhuizen aaneen met winkel en kantoor, Amstelveenseweg 812-816; uitgevoerd 1928

VOORGEVEL.

Nº 810.

- ▲ *Bedrijfspannd fa. Poppelhouwer & Zn, De Ruijterkade 127 - 1910 (SAA)*
- ▼ *Villa Richerd Wagnerstraat 10 - 1935 (© Ir. Jan van Dijk / SAA)*
- *Metaheerhuis (voor ritueel reinigen overledenen) op de Joodse begraafplaats Muiderberg - 1937 (© Henny Brik / Google)*

De voorgaande tekst is gebaseerd op de biografie van Harry Elte zoals gepubliceerd op de website van Stichting Heimisj: www.joodsamsterdam.nl waar u ook nog enkele bouwwerken buiten Amsterdam vindt

Biografie Harry Elte - 3 september 1880 - 1 april 1944

(ontleend aan de site Amsterdamopdekaart.nl)

De Amsterdammer Hartog Elte groeide op rond het Waterlooplein. Hij werd opgeleid tot meubelmaker op de ambachtsschool voordat hij zich toeleegde op de bouwkunde. Van 1899 tot 1909 werkte hij voor H.P. Berlage; daarna vestigde hij zich als zelfstandig architect. Tussen 1915 en 1920 werkte hij samen met G.F. Mastenbroek.

In 1909 ontwierp hij een houten boten- en clubhuis voor roeivereniging Poseidon, waar hij zelf lid van was. Het stond tot de afbraak in 1944 aan de Weesperzijde. Een grotere klus in de sportsector was het Nationaal Stadion (ontwerp 1912, gereed 1914), een voetbalstadion in Zuid, dat gesloopt werd na de Spelen van 1928. In het oog springend was ook zijn winkel-kantoorgebouw aan de Dam (1913). Elte groeide op in een orthodox-Joods gezin en werkte veel voor de Joodse gemeenschap. Vanaf 1904 was hij huisarchitect van de Portugees-Joodse gemeente; vanaf 1905 ook bij het Nederlands-Israëlitische Armenbestuur. Hij bouwde acht synagogen, waaronder die in de Nieuwe Kerkstraat (1913) en in de Heinestraat in Zuid (1927), Eltes belangrijkste werk. Van zijn hand zijn ook twee Joodse ziekenhuizen: de Joodsche Invalide aan de Nieuwe Achtergracht (1915) en een Portugees-Israëlitisch ziekenhuis in de Henri Polaklaan (1916). Samen met E.M. Rood ontwierp hij het Centraal Israëlitisch Ziekenhuis aan de Jacob Obrechtstraat (gereed 1916, afgebroken 1980). In zijn werk zijn de grote stijlrichtingen van de eerste helft van de twintigste eeuw te herkennen: art nouveau, Berlagiaans rationalisme, en het sobere expressionisme van de late Amsterdamse School. Elte woonde vanaf 1930 met zijn tweede vrouw in een zelf ontworpen huis aan de Stadionweg. In 1921 had hij de voornaam Harry aangenomen.

In september 1942 werd Elte door de Duitse bezetter opgesloten in kamp Westerbork. Na anderhalf jaar werd hij gedeporteerd naar het concentratiekamp Theresienstadt, waar hij in april 1944 overleed.

Bouwwerken

Achtergracht 33
Oude Stadion, Amstelveenseweg 263
Amstelveenseweg 812-816
Villa Klatte, Cornelis Schuytstraat 65
Dam 17-21 e.o.
De Ruijterkade 127
Raw Aron Schuster-synagoge, Heinestraat 1-3
PIZ, Henri Polaklaan 8-10
Villa Reens, Honthorststraat 3
Honthorststraat 32-36
CIZ, Jacob Obrechtstraat 92
Jonas Daniël Meijerplein 7-13
Kosmos, Koningsplein 1
Muiderstraat 2-4
Joodsche Invalide, Nieuwe Achtergracht e.o.
Nieuwe Doelenstraat 5
Rosenthal-May zusterhuis, Nieuwe Keizersgracht 500-568
Neir Mitswoh Wetouro Our, Nieuwe Kerkstraat 10-14
Nieuwe Kerkstraat 127
Oosterpark 77-78
Plancius, Plantage Kerklaan 61
Prof. Tulpstraat 14-28
Sarphatistraat 33-35
Singel 342
Sophialaan 2-6
Stadionkade 8-13 e.o.
Stadionweg 44

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.

Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site

